

3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

Мешиковой К.О.,

ад'юнкт кафедри публічного управління та адміністрування Національної академії внутрішніх справ

Стрельченко О.Г.,

професор публічного управління та адміністрування Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВИЙ АСПЕКТ СТВОРЕННЯ ПІДРОЗДІЛІВ ДІЗНАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку Україна, завершуючи черговий історичний виток, опинилась на порозі серйозного вдосконалення національної правової системи з урахуванням міжнародних правових стандартів та умов сьогодення. Світова глобалізація зумовила виникнення нових видів та форм протиправної діяльності, їх трансформацію та поширення на території України. Разом з тим, зростають масштаби впливу корупції, організованої злочинності та тіньової економіки на суспільні процеси. Науковий підхід як до реформування правової системи в цілому, так і до визначення шляхів удосконалення процедури досудового розслідування передбачає звернення до історичного минулого у контексті аналізу основних етапів становлення та розвитку цього правового інституту.

Передумовами його становлення, як зазначає К .А. Волкова, була необхідність у забезпеченні розшуку винних осіб, які порушили норми звичаєвого права. На переконання науковця, певні риси дізнання вже можна простежити в "Руській правді" ("Суд Ярослава"), у якій згадуються такі форми розшуку, як "звід" та "гоніння сліду" [1, с. 102]. Можна погодитись з даними свідченнями, оскільки у зазначений період було створено розгалужений поліцейський апарат, у якому кримінально-розшукова функція спеціально не виділялася і поліцейські займалися одночасно розшуком та дізнанням поряд з іншими установами.

Водночас по всій території тодішньої України поряд з гетьманськими формами забезпечення розслідування дедалі більше поширювалася судово-

розшукова система Російської імперії. Необхідно зазначити, що поліцейські були уповноважені провадити як дізнання, так і попереднє слідство за переважною кількістю злочинів і проступків. [2, с. 208]. Необхідно відмітити, що дані дії були ефективними, оскільки приватний пристав був зобов'язаний особисто збирати та фіксувати інформацію: про особу, стосовно якої вчинено злочин, про подію вчиненого протиправного діяння, спосіб і знаряддя злочину, час, коли було вчинено злочин, місце, де його було вчинено, очевидців події, які могли пояснити наміри правопорушення та засвідчити причетність злочинця або взагалі його викрити.

Як справедливо зазначив Ю. А. Холод, поліцейська реформа 60-х років XIX ст. торкнулася не лише структури загальної поліції, але й справила істотний вплив на її компетенцію: згідно із зазначеним указом імператора провадження попереднього слідства з кримінальних справ було передано судовим слідчим, справи з дрібних кримінальних та цивільних справ – мировим суддям, господарчі функції та питання благоустрою органам земського та міського самоврядування [3, с. 163–164]. Можна погодитись із думкою вказаного автора, ці заходи сприяли ефективнішій діяльності поліції з виконання нею основного обов'язку – охорони безпеки суспільства і держави.

Складний та непослідовний шлях досліджуваній інститут мав після жовтневого перевороту 1917 р. Так, у результаті вказаних політичних перетворень поліцію як правоохоронний орган було скасовано і створено низку державних органів, серед яких вагоме місце посідала міліція. За визначенням О. В. Гриненка, у той період міліція як орган дізнання наділялася правом проводити лише окремі слідчі дії з подальшою передачею зібраних матеріалів до органів попереднього слідства [4, с. 102]. Можна стверджувати, що дії міліції були певним чином обмежені в даній сфері.

До 1993 р. у КПК України виділялися два види дізнання: у справах, за якими попереднє слідство є обов'язковим, і у справах, з якими воно не є обов'язковим, і де дізнання застосовувалось як основна і остаточна форми попереднього розслідування деяких категорій кримінальних справ. Уже тоді фахівці чітко розмежували дізнання та слідство [5]. Повністю погоджуючись з можливістю виділення на підставі існуючої правової регламентації двох названих видів дізнання.

За умови, коли ні судового слідчого, ні прокурора або його товариша не було на місці, поліція, повідомляючи їм про подію, що містила ознаки злочину, мала самостійно розпочати та провадити дізнання. Після цього зібрані матеріали передавали судовому слідчому, який надалі мав проводити досудове слідство, ретельно перевіряючи відомості, встановлені під час дізнання. За поліцією залишалось право розслідування незначних злочинів і проступків. Відповідно до Статуту кримінального судочинства передбачався

обов'язок поліції виконувати окремі доручення слідчого, зокрема й пов'язані з розшуком злочинців. У ситуації, коли судовий слідчий не міг своєчасно прибути на місце кримінальної події й виникла загроза пошкодження, втрати чи знищення слідів, поліція заміщала судового слідчого в усіх слідчих діях, які не могли бути відкладені, зокрема під час проведення оглядів, освідування, обшуків, виїмок (стаття 258 СКС) [6, с. 156]. Тому можна стверджувати про позитивні моменти, оскільки судовий слідчий міг перевіряти та доповнювати дізнання, проведене поліцією, а також скасовувати рішення, ухвалені під час дізнання, скасовувати всі без винятку дії, проведені як під час дізнання, так і здійснення невідкладних слідчих дій за відсутності судового слідчого .

23 листопада 2018 р. у другому читанні прийнято Закон України № 7279-д "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень" [7], який запроваджує інститут кримінальних проступків і набув чинності з 1 січня 2020 року. Уведення інституту спрямовано на забезпечення швидкого розслідування кримінальних правопорушень невеликої тяжкості, а також зменшенню навантаження на слідчих органів досудового розслідування, оскільки їхні повноваження у процесі досудового розслідування кримінальних проступків, згідно з положеннями, передбаченими ч. 3 ст. 38 КПК України [8], зможуть здійснювати співробітники інших підрозділів. Порівняно з досудовим слідством, розслідування у формі дізнання передбачає дещо спрощену процедуру, включаючи скорочені строки розслідування, обмеження у застосування запобіжних заходів і негласних слідчих (розшукових) дій та ін.

Отже, у кримінально-процесуальній науці розкривалась історія виникнення та розвитку дізнання. На думку багатьох науковців, вітчизняне дізнання пройшло три етапи: досудове дізнання другої половини ХІХ та початку ХХ ст. (1964-1917 рр.); період радянської доби (1917-1991 рр.); досудове дізнання незалежної України (з 1991 р. по теперішній час). На наше глибоке переконання, сучасна модель дізнання достатньо вдало відображає позитивний історичний досвід та правову думку.

Список використаних джерел

1. Волкова К. А. Генезис законодательства о дознании как форме предварительного расследования: Борьба с преступностью: теория и практика. *Материалы II Междунар. науч.-практ. конф. Могилев. 2014.* С. 103–104.
2. Когутич І. І. Прокурорський нагляд в Україні : підручник. К., 2011. С. 271-272.

3. Kholod, Y. A. Zahalna politsiia Rosiiskoi imperii v Ukraini v 1862–1905 rr. General Police of the Russian Empire in Ukraine in 1862–1905. Doctoral dissertation, National University of Internal Affairs. Kharkiv in Ukrainian.

4. Гриненко А. В. Уголовный процесс : учебник и практикум для СПО 3-е изд., перераб. и доп. М. : Изд-во Юрайт, 2016. 333 с.

5. Галаган В. І., Яковенко М. О. Становлення і розвиток дізнання як форми досудового розслідування в Україні URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:FEgLoYBx2f0J:nrplaw.ukma.edu.ua/article/view/225370/225216+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>.

6. Бойко О. П. Розвиток законодавства та теоретичних поглядів на взаємодію слідчих із підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні. Судова та слідча практика України. 2016. № 1. С. 57–61.

7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень: Закон України № 2617-VIII від 22.11.2018. *Відомості Верховної Ради України*. 2019 р., № 17, стор. 5, стаття 71.

8. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України № 4651-VI від 13.04.2012. *Відомості Верховної Ради України*. 2013 р., № 9-10, стор. 474, стаття 88.

Василик Ю. С.,

аспірант кафедри публічного управління та адміністрування Національної академії внутрішніх справ

ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНИХ ТА НЕДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ ІЗ СУБ'ЄКТАМИ НОТАРІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Як інститут громадянського суспільства і складова правової системи держави нотаріат характеризується діапазоном своїх функцій, які він виконує щодо держави та суспільства. Реалізуючи таку взаємодію органи нотаріату виконують тільки їм властиві функції, серед яких найбільш істотними є такі: забезпечення безспірності і доказової сили документів (нотаріально завірених договорів на випадок спору в суді полегшує стороні можливість довести свою правоту); гарантування законності під час укладення угод, оскільки нотаріус перевіряє наявність необхідного складу юридичних фактів, у тому числі правоздатність і дієздатність сторін, приналежність їм суб'єктивних прав, що вони передають для інших осіб, тощо; надання правової допомоги особам, що звернулися за вчиненням нотаріальних дій [4].

Тобто, з урахуванням викладеного вище маємо відмітити, що взаємодії органів нотаріату з іншими суб'єктами, державними та